

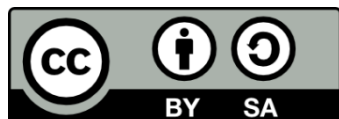


Πολιτική Οικονομία

Ενότητα 07: Χρήμα

Πολυξένη Ράγκου

Τμήμα Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.



Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.





Χρήμα



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Περιεχόμενα ενότητας

1. Οικονομία και αγαθά.
2. Χρήμα.
3. Οι κυριότεροι Χρηματοδοτικοί Οργανισμοί.
4. Νομισματική πολιτική.



Σκοποί ενότητας

- Γνωριμία με τα ζητήματα που αφορούν την οικονομία και τα αγαθά.
- Κατανόηση των θεμάτων που αφορούν το Χρήμα.
- Εξοικείωση με τους κυριότερους Χρηματοδοτικούς Οργανισμούς.
- Γνώση και κατανόηση της Νομισματικής πολιτικής.





ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Οικονομία και αγαθά

Παράδοξο της φειδούς (1/2)

- Η προσπάθεια της οικονομίας να αποταμιεύσει μεγαλύτερο μέρος από το εισόδημα, έχει ως αποτέλεσμα να μειωθεί το επίπεδο ισορροπίας του εισοδήματος και επίσης να μειωθεί ή να παραμείνει ίδιο το μέγεθος των αποταμιεύσεων.



Παράδοξο της φειδούς (2/2)

- Με άλλα λόγια, η επιθυμία ολόκληρης της οικονομίας να μειώσει την κατανάλωση της και επομένως να αυξήσει την αποταμίευση, σε περίοδο όπου υπάρχει υποαπασχόληση των συντελεστών της παραγωγής και η οικονομία περνάει ύφεση, θα έχει ως αποτέλεσμα τη χειροτέρευση της οικονομικής κατάστασης, με συνέπεια να μειωθεί το εισόδημα της οικονομίας και η αποταμίευση να παραμείνει η ίδια ή να μειωθεί.



Επίπεδο εισοδήματος ισορροπίας

- Για να έχουμε επίπεδο εισοδήματος ισορροπίας που να συμπίπτει με το επίπεδο εισοδήματος ισορροπίας της πλήρους απασχόλησης του εργατικού δυναμικού της οικονομίας, θα πρέπει να έχουμε ισότητα μεταξύ του μεγέθους των αποταμιεύσεων, που αντιστοιχούν, στο εισόδημα της πλήρους απασχόλησης, και του μεγέθους των επενδύσεων, που αναλαμβάνονται από τις επιχειρήσεις.



Αντιπληθωριστικό κενό

- Αν συμβεί, ώστε το μέγεθος των αποταμιεύσεων, που αντιστοιχούν στο εισόδημα της πλήρους απασχόλησης, να είναι μεγαλύτερο από το μέγεθος των επενδύσεων, που πραγματικά έχουν αναληφθεί στην οικονομία, τότε θα λέμε ότι υπάρχει αντιπληθωριστικό κενό.



Πληθωριστικό κενό

- Αν θεωρήσουμε την αντίθετη περίπτωση, όπου το μέγεθος των αποταμιεύσεων, το οποίο αντιστοιχεί στο εισόδημα της πλήρους απασχόλησης, είναι μικρότερο από τη συνολική δαπάνη που καταβάλλεται για επενδύσεις, τότε θα λέμε ότι έχουμε πληθωριστικό κενό.



Εμπράγματα οικονομία

- Εμπράγματα οικονομία ονομάσθηκε ο τύπος της οικονομίας που χαρακτηρίζεται από την άμεση ανταλλαγή των αγαθών.
- Έτσι είχαμε και τη δημιουργία ανταλλακτικών σχέσεων ανάμεσα στα διάφορα αγαθά. Ένα ζευγάρι παπούτσια πχ μπορούσε να ανταλλαγεί με 100 κιλά σιτάρι ή με 20 κιλά πορτοκάλια. Αυτές οι ανταλλακτικές σχέσεις καθόριζαν και τις ανταλλακτικές αξίες των αγαθών.



Απόλυτες τιμές

- Όλα τα αγαθά τώρα εκφράζονται σε χρηματικές τιμές που ονομάζονται και απόλυτες τιμές.
- Ο τύπος της οικονομίας στην οποία έχει εισαχθεί το χρήμα για να εξυπηρετήσει την ευκολότερη και ταχύτερη διενέργεια των συναλλαγών των οικονομούντων ατόμων ονομάζεται εγχρήματη οικονομία.





ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Χρήμα

Χρήμα

Ως χρήμα μπορούμε να συμπεριλάβουμε:

- i. τα κέρματα,
- ii. τα τραπεζογραμμάτια, και
- iii. τις καταθέσεις όψεως.



Ομόλογα και μετοχές

- Οι κρατικές ομολογίες ή μετοχές ανώνυμων εταιριών μπορούν να χρησιμοποιηθούν στις συναλλαγές αγαθών ή υπηρεσιών. Επειδή όμως δε γίνονται γενικά αποδεκτές, γι' αυτό δεν τις περιλαμβάνουμε εδώ, στα είδη του χρήματος. Με την ίδια σκέψη δεν αναφέρουμε τις καταθέσεις προθεσμίας, τις ομολογίες ανώνυμων εταιριών και άλλους πιστωτικούς τίτλους.



Προσφορά χρήματος

- Σε δεδομένη χρονική στιγμή η συνολική προσφορά χρήματος είναι το άθροισμα :
 - της αξίας των κερμάτων,
 - τραπεζογραμματίων, και
 - καταθέσεων όψεως.



Μορφές χρήματος

1. Κέρματα : Η συνολική τους αξία είναι μηδαμινή σε σχέση με τη συνολική αξία του χρήματος που κυκλοφορεί απλώς εξυπηρετούν συναλλαγές μικρής οικονομικής αξίας.
2. Τραπεζογραμμάτια : Τα τραπεζογραμμάτια εκδίδονται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, γι' αυτό η τράπεζα αυτή ονομάζεται και Εκδοτική Τράπεζα.



Ιστορία του χρήματος

Στην ιστορία του χρήματος παρουσιάζονται οι εξής δύο σημαντικές εξελίξεις :

- Οι αποδείξεις των διάφορων τραπεζών έρχεται μια στιγμή που δεν έχουν πια αντίκρισμα (κάλυψη) και αποτελούν απλούς πιστωτικούς τίτλους- γι' αυτό και το όνομα πιστωτικά τραπεζογραμμάτια.
- Οι τράπεζες εμφανίζονται να μπορούν να εκδίδουν και άλλα πιστωτικά τραπεζογραμμάτια, αφού και όσα ήδη κυκλοφορούν δεν έχουν αντίκρισμα (κάλυψη).



Πιστωτικά τραπεζογραμμάτια (1/2)

- Η δυνατότητα απεριόριστης έκδοσης πιστωτικών τραπεζογραμματίων από τις τράπεζες περιορίσθηκε από το Κράτος και ανατέθηκε η διαδικασία αυτή ειδικά σε μια τράπεζα (εκδοτική τράπεζα), αλλά πάντοτε με την επίβλεψη και τον έλεγχο της κρατικής εξουσίας.



Πιστωτικά τραπεζογραμμάτια (2/2)

- Επίσης, τα πιστωτικά τραπεζογραμμάτια ή απλώς τραπεζογραμμάτια επιβλήθηκαν αναγκαστικά από το Κράτος στις συναλλαγές ως χρήμα, και δόθηκε το δικαίωμα στις εκδοτικές τράπεζες να μην εξαργυρώνουν τα προσκομιζόμενα τραπεζογραμμάτια από τους κατόχους τους σε νομίσματα.



Καταθέσεις όψεως

3. Καταθέσεις όψεως. Η σύγχρονη εγχρήματη οικονομία δημιούργησε τις καταθέσεις όψεως, που μπορούν να θεωρηθούν σαν χρήμα, αφού οι χρησιμοποιούμενες γι' αυτές επιταγές γίνονται αποδεκτές στις συναλλαγές.



Εκδοτικές τράπεζες

- Η εκδοτική τράπεζα χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που έχουν υιοθετήσει το ευρώ ως νομισματική μονάδα (μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα), είναι η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, η οποία έχει το αποκλειστικό προνόμιο της έκδοσης χρήματος. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα δεν αποτελεί επιχείρηση με σκοπό το κέρδος, αλλά είναι ο θεσμός με τον οποίο η Ευρωπαϊκή Ένωση ασκεί την νομισματική πολιτική.



Εμπορικές τράπεζες (1/2)

- Όλες οι τράπεζες, εκτός από τις εκδοτικές, είναι κερδοσκοπικές επιχειρήσεις. Το κέρδος των εμπορικών τραπεζών (τόκοι, προμήθειες κλπ) αποτελεί την αμοιβή τους για τις υπηρεσίες που προσφέρουν στην οικονομία.



Εμπορικές τράπεζες (2/2)

- Οι εμπορικές τράπεζες, εκτός από την πιο πάνω λειτουργία, μπορούν να δημιουργήσουν και δημιουργούν «πλασματικό χρήμα» μέσω των καταθέσεων όψεως. Έτσι, οι εμπορικές τράπεζες εμφανίζονται να μοιάζουν με τις εκδοτικές τράπεζες όσον αφορά την έκδοση ή τον περιορισμό της ποσότητας του χρήματος που κυκλοφορεί στην οικονομία.



Διαφορές μεταξύ των τραπεζών

- Η διαφορά βρίσκεται στο ότι η εκδοτική τράπεζα δημιουργεί νέα τραπεζογραμμάτια ή κέρματα, ενώ οι εμπορικές τράπεζες έχουν τη δυνατότητα να δημιουργήσουν, όπως αναφέραμε, πλασματικό χρήμα.
- Το πλασματικό χρήμα αποτελεί υποκατάστατο των τραπεζογραμμάτων της εκδοτικής τράπεζας, και είναι αυτό επίσης ένα στοιχείο της συνολικής προσφοράς του χρήματος.





ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Οι κυριότεροι Χρηματοδοτικοί Οργανισμοί

Τράπεζες αμοιβαίων κεφαλαίων

- Η οικονομική λειτουργία τους συνίσταται στην τοποθέτηση των καταθέσεων των διάφορων ατόμων στην αγορά κυβερνητικών ομολογιών, ομολογιών ανώνυμων εταιριών που παρουσιάζουν μεγάλη ασφάλεια, καθώς επίσης και στη δανειοδότηση του οικοδομικού τομέα.



Πιστωτικές ενώσεις

- Η οικονομική λειτουργία των χρηματοδοτικών αυτών οργανισμών συνίσταται στο να συγκεντρώνει τις αποταμιεύσεις από τα μέλη τους, έναντι φυσικά μιας αμοιβής (τόκου), και να χορηγεί δάνεια για καταναλωτικούς σκοπούς, πάλι στα μέλη τους.



Ασφαλιστικές εταιρίες

- Οι διάφορες ασφαλιστικές εταιρίες, οι οποίες πωλούν ασφάλεια ζωής, αποτελούν, επίσης, χρηματοδοτικούς οργανισμούς. Η δική τους οικονομική λειτουργία έγκειται στη συγκέντρωση των αποταμιεύσεων των ασφαλισμένων, με την καταβολή των ασφαλίσεων κάθε φορά και την τοποθέτηση των συγκεντρωμένων αποταμιεύσεων σε ομολογίες και μετοχές ανώνυμων εταιριών.



Εταιρίες επενδύσεων κεφαλαίων

- Οι εταιρίες επενδύσεων κεφαλαίων προσπαθούν να προσελκύσουν τις αποταμιεύσεις των ατόμων, παρέχοντας σ' αυτούς μετοχές τους, και με τα χρηματικά κεφάλαια που συγκεντρώνονται αγοράζουν μεγάλη ποικιλία από χρηματιστηριακούς τίτλους.



Διάκριση εταιρειών επενδύσεων κεφαλαίων

Οι εταιρίες επενδύσεων κεφαλαίων διακρίνονται σε δύο κατηγορίες :

- σ' αυτές που εκδίδουν έναν καθορισμένο αριθμό μετοχών, και
- σ' αυτές που εκδίδουν οποιοδήποτε αριθμό μετοχών, κάθε φορά που εμφανίζονται νέοι μέτοχοι και επιθυμούν να αγοράσουν νέες μετοχές.





ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Νομισματική πολιτική

Νομισματική πολιτική

- Η εκδοτική τράπεζα, η οποία κατά βάση είναι το μέσο, με το οποίο το Κράτος ασκεί τη νομισματική πολιτική του, έχει τη δυνατότητα να περιορίσει το άνοιγμα των πιστώσεων, που ενεργείται από το εμπορικό τραπεζικό σύστημα, με την επιβολή ορισμένων μέτρων.



Μέτρα νομισματικής πολιτικής

- Τα μέτρα αυτά θα μπορούσαμε να τα διακρίνουμε σε δύο κατηγορίες :
 - γενικά μέτρα, που εφαρμόζονται σ' όλο το εμπορικό τραπεζικό σύστημα, και
 - ειδικά, που η εφαρμογή τους έχει σκοπό να περιορίσει την πίστωση που χορηγούν οι εμπορικές τράπεζες σ' ορισμένους δανειστές.



Γενικά μέτρα νομισματικής πολιτικής

Στα γενικά μέτρα περιλαμβάνονται :

- η πολιτική της μεταβολής των ποσοστών διατήρησης ρευστών διαθεσίμων στο σύνολο των καταθέσεων των εμπορικών τραπεζών,
- η πολιτική της ανοιχτής αγοράς, και
- η πολιτική του προεξοφλητικού επιτοκίου.



Ειδικά μέτρα νομισματικής πολιτικής

Στα ειδικά μέτρα, που μπορεί να πάρει η εκδοτική τράπεζα για τον πιστωτικό περιορισμό των εμπορικών τραπεζών ανήκουν :

- ο καθορισμός διαφορετικών ποσοστών χρηματοδότησης ορισμένων κλάδων της οικονομίας, και
- η απαγόρευση χορήγησης πιστώσεων για καταναλωτικούς σκοπούς.



Γενικά μέτρα (1/8)

- Το μέτρο της εκδοτικής τράπεζας να μεταβάλλει κάθε φορά το ποσοστό στις καταθέσεις που οι εμπορικές τράπεζες υποχρεώνονται να διατηρούν σε μορφή ρευστών διαθεσίμων, ώστε να επηρεάζει τη συνολική προσφορά του χρήματος που κυκλοφορεί, έχει μεγάλη αποτελεσματικότητα όσον αφορά το σκοπό που επιδιώκει.



Γενικά μέτρα (2/8)

Το μέτρο αυτό παρουσιάζει τα εξής μειονεκτήματα :

- Το γεγονός, ότι επηρεάζει με τον ίδιο τρόπο όλες τις εμπορικές τράπεζες, χωρίς να παίρνει υπόψη τα ειδικά προβλήματα ρευστότητας και χρηματοδότησης, που παρουσιάζει καθεμιά απ' αυτές, έχει ως αποτέλεσμα να ευνοεί μερικές και να επιβαρύνει άλλες.



Γενικά μέτρα (3/8)

- Κάθε μεταβολή στο ποσοστό επί των καταθέσεων, που πρέπει να διατηρούν οι τράπεζες σε μορφή ρευστών διαθεσίμων, δημοσιεύεται στον τύπο και έτσι γίνεται γνωστό στο ευρύτερο κοινό. Αυτό συντελεί, ώστε μερικές φορές να μειώνεται το αίσθημα εμπιστοσύνης των ατόμων προς τις εμπορικές τράπεζες κι έτσι να μπαίνει σε κίνδυνο ολόκληρο το χρηματοδοτικό σύστημα της οικονομίας.
- Επίσης, το μέτρο που εξετάζουμε, και που επιβάλλεται από την εκδοτική στις εμπορικές τράπεζες, δεν παρουσιάζει ευκαμψία.



Γενικά μέτρα (4/8)

- Η πολιτική της ανοιχτής αγοράς συνίσταται στην αγορά ή πώληση (ανάλογα με τον επιδιωκόμενο σκοπό) κρατικών ομολογιών από την εκδοτική τράπεζα στο χρηματιστήριο αξιών. Αυτό σημαίνει ότι θα αγοράσει κρατικές ομολογίες καταβάλλοντας στους κατόχους αυτών τη χρηματιστηριακή αξία των αγορασμένων ομολογιών.



Γενικά μέτρα (5/8)

- Όταν η εκδοτική τράπεζα επιθυμεί τη μείωση της συνολικής ποσότητας του χρήματος που κυκλοφορεί, η πολιτική της ανοιχτής αγοράς συνίσταται στην πώληση από μέρους της εκδοτικής τράπεζας κρατικών ομολογιών στο χρηματιστήριο αξιών.



Γενικά μέτρα (6/8)

Συμπέρασμα από την ανάλυση της πολιτικής της ανοιχτής αγοράς από μέρους της εκδοτικής τράπεζας :

- Το μέτρο αυτό του ελέγχου της συνολικής προσφοράς χρήματος της οικονομίας παρουσιάζει ευκαμψία, με την έννοια ότι η εκδοτική τράπεζα μπορεί να αγοράζει σήμερα κρατικές ομολογίες και αύριο ή μεθαύριο να τις πουλάει, αν νομίζει ότι πρέπει να ενεργήσει με αυτό τον τρόπο.



Γενικά μέτρα (7/8)

- Δεν δίνεται μεγάλη δημοσιότητα, όταν εφαρμόζεται η πολιτική της ανοιχτής αγοράς, και επομένως δεν υπάρχει πρόβλημα κλονισμού της εμπιστοσύνης του κοινού προς το χρηματοδοτικό σύστημα της οικονομίας.
- Η πολιτική της ανοιχτής αγοράς επηρεάζει τη συνολική προσφορά του χρήματος μέσω της μεταβολής του ποσοστού των ρευστών διαθεσίμων και του συνολικού μεγέθους των καταθέσεων όψεως, που είναι υποχρεωμένες να διατηρούν οι εμπορικές τράπεζες.



Γενικά μέτρα (8/8)

Από τα μέτρα αυτά, που έχει η εκδοτική τράπεζα στη διάθεση της για τον έλεγχο της ποσότητας του χρήματος, δύο είναι τα πιο δραστικά :

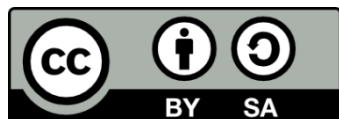
- η δυνατότητα να επιβάλλει στις εμπορικές τράπεζες τη μεταβολή του ποσοστού που πρέπει να διατηρούν σε μετρητά σχετικά με το μέγεθος των καταθέσεων όψεως, και
- η πολιτική της ανοιχτής αγοράς.





Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Παπανικολάου Αναστάσιος
Θεσσαλονίκη, 30/ 6/ 2015



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ



ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.



Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Πολυξένη Ράγκου.
«Περιβαλλοντική Οικονομία. Χρήμα». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014.
Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
<http://eclass.auth.gr/courses/OCRS441/>



Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».



Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

